

פרוטוקול מס' 159

מישיבת ועדת הכלכלה, ביום ג',
י"א בשבט תשל"ו, 13.1.76, בשעה 13.00

נכחו:

חברי הועדה:

י. הורניץ - יו"ר
פ. גרופר
ס. דרובלס
ע. הדר (הורניץ)
א. זילברברג
ס. חריש
י. יודין
י. כהן
א. לבנבראון
י. פרנק
י. שער

מוזמנים:

י. ליאור - מסונה על חפושי הנפט, משרד האוצר
ד"ר א. קאשי - גיאולוג ראשי, חנ"ה
פרופ. א. גינצבורג - אונ"ת, יועץ למסונה על חפושי הנפט

יועץ כלכלי לועדה: ד. לב

רשמה: א. אשמן

סדר היום:

ארגון מחדש של מערכת החיפוש והקידוחים להפקת נפט -
הצעה לסדר היום של חה"כ מיכאל חריש

הינו"ר י. הורביץ: רבותי, אני פותח את הישיבה.

הנושא הועבר לוועדה מן המליאה בעמבות הצעה לסדר היום של חבר הכנסת חריש, ואבקש מסנו להציגו.

ס. חריש: בדברי המבוא ניסיתי להתייחס לתפקיד של הועדה ושל הכנסת בפיקוח על נושא זה, שיש לו חשיבות ראשונה במעלה למדינת ישראל. ועדת הכלכלה דנה כבר בבעיות האנרגיה מבחינות שונות, ונדמה לי שכולנו שותפים לידיעה שעל אלטרנטיבות לנפט אפשר לחשוב לכל המוקדם ובצורה חלקית לשנת 1983, אם הועדה הסחוזית בחדרה תאשר את הפרויקט בזמן, ואם לא יהיה עיכוב של עוד כשנה וחצי, וביחד עם עיכובים רגילים אפשר להניח שרק ב-1984 או 1985 יהיה למדינת ישראל מקור אנרגיה אלטרנטיבי לנפט, שהוא כיום כ-99% מצריכת האנרגיה של המדינה.

מעניין לציין כי מדינות שראו את עצמן במצב של היסטורופה במשבר האנרגיה ב-1973, פחות תלויות בנפט מאשר ישראל. התלות של יפן בנפט היא בשעור 64%, במערב אירופה הממוצע הוא 58%, בארצות-הברית כ-40%, ובכל זאת קמה זעקה גדולה. אצלנו חלקו של הנפט הוא 98.5% או 99% מצריכת האנרגיה, ולא נזעמנו לעניין זה.

תוך כדי לימוד העניין התעוררה בי הרגשה, שלא רק שהיה פה מחדל רציני מבחינת ראייית הנולד ודרך הטיפול בנושא בעבר, אלא שלמחדל זה שותפה הכנסת, שהיא הרשות המפקחת על הרשות המבצעת - על הממשלה - וצריכה להיות גם גורם מדרבן.

יש שני דוחות של מבקר המדינה שאומרים שלא היה טיפול נאות בהצעות של גיאולוגים ומומחים, והעניין נמשך כפי שנמשך שנים ארוכות. יש לזכור שמאז שנות החמישים דעת הגיאולוגים, גם בארץ וגם בחו"ל, היתה שאפשר למצוא נפט במדינת ישראל. אבל לנפט יש תכונה משונה: אי אפשר למצוא אותו אם לא מחפשים אותו. אם לא עושים קידוחים, אם לא עושים סורים מתאימים וכל הדרוש כדי לחפש נפט, הוא לא פורץ בעצמו.

מאז מום מדינת ישראל ועד להתארגנות החדשה היו כ-240 קידוחים, מהם רק 150 מידוחי מחקר והיתר קידוחי פיתוח, בעיקר בחלץ. 150 מידוחים זה מתחת למספר הממוצע הנחוץ לגילוי אחד. בארצות הברית הממוצע הוא כמאתיים קידוחי סרק על גילוי אחד. בעשרים וחמש שנים במדינת ישראל לא הגענו לממוצע זה. נדמה לי שד"ר קאשי אמר שגילוי חלץ וזוהר נעשה ב-151 קידוחים.

המסקנות הדרושות הן מבחינת הבקורת. לא נבוא לעשות את המידוחים במקום המומחים, לא אנחנו נקבע איפה לחפש, איזה מחקרים לעשות. זאת אין הכנסת יכולה לעשות. אבל יש לעניין גם צד אחד שתלוי מודם כל בתיפקוד המינהל הממשלתי, ותלוי בכנסת כמבקרת את בתיפקוד של הממשלה. בזה תלויה ההתארגנות, כדי שיעשה כל מה שצריך לעשות כדי למדום חיפושים, כדי שהמיגבלות יהיו רק המיגבלות המדעיות והטכנולוגיות ההכרחיות, ולא מיגבלות ביורוקרטיות או מיגבלות שנגרמת על ידי העדר התארגנות, כפילויות ובזבוז מבחינת המינהל הממשלתי.

יש בענין מספר אספקטים. האספקט הראשון הוא שרגון המערכת. על כך היתה בחורת חמורה ביותר בשני דוחות של מבקר המדינה, בקורת על בזבוז, כפילויות, חוסר התארגנות. בעמבות יקורת זו הוקמה ועדה בראשותו של יעקב סלמן, שהגישה דוח בנובמבר 1971. במאי 1974 יצא מכתב הוראה מאת שר האוצר המודם כענין התארגנות מחדש. לאחר מכן התחילה ההתארגנות.

לפי הערכת, ההתארגנות החדשה עלתה על דרך המלך, אם כי נשארו עוד בעיות שנובעות מסיבות היסטוריות. כדי לעשות את המערכת יעילה יותר, כדי שבעיות פנימיות, תחרות בין גורמים שונים, אינטרסים היסטוריים, פיצול באחריות של גורמים בממשלה, כדי שלא ימנעו פעולה שצריך לעשותה, טוב לקיים בחורת שוטפת תוך כדי עשייה, לחשוף את הבעיות ולסייע בפתרון.

אספקט שני הוא החוקים העוסקים בחיפוש נפט. מיום חוק הנפט משנת 1952, ומתן הזכויות נעשה בעבר על פי חוק זה. אנחנו חייבים לבדוק אם החקיקה המיימת עדיין מתאימה לתנאים כיום. לפי דעתי, הוא לע עמדה במבחן הדרישות בעבר, ואינני יודע אם היא מאפשרת אותה פעולה שצריכה לעשות ההתארגנות החדשה, אינני יודע אם התכנון החדש לא יתנגש בחקיקה הקיימת. לפי דעתי, כיום תלויים הדברים ברצונם הטוב של האנשים שממונים על חוק הנפט. אני חושב שדרושים שינויים בחקיקה, והייתי רוצה לשמוע דעתם של האנשים שממונים על הפעולה עצמה.

אספקט שלישי הוא התקציב. אם יוצאים מהנחה שהנפט חשוב מאד למדינת ישראל, ולפי הדו"ח של ועדת גינזבורג אפשר תוך 5 או 6 שנים להגיע לידיעה אם יש בארץ נפט, הרי על אף הקשיים התקציביים יש להקצות משאבים לחיפוש נפט, ודווקא בגלל הקשיים התקציביים חשוב סדר העדיפויות, כדי שקצב החיפוש ייקבע לפי הטכנולוגיה והטכניקה ולא יהיו עיכובים בגלל בעיות תקציביות. אחת ההערות החמורות בדוח מבקר המדינה היתה שבגלל העדר מדיניות היו עיכובים במימון ובהשקעות, ונגרמה ירידה בסמרים, במחקרים, בפעולה. בנושא התקציב בוודאי יש לכנסת מה לומר.

רצוי לבדוק את הסיבות לקשיים שהיו בעבר, לפחות בתחומים שאנחנו עוסקים בהם פה, כי אם לא נסיק מסקנות ממה שהיה בעבר - אנחנו עלולים לחזור על חלק מהשגיאות שכבר עשינו. יש שורה של דברים חדשים שבוודאי יעוררו בעיות חדשות, אבל כדאי לבדוק מה היו הסיבות לתקלות בעבר, כדי לא לחזור על הטעויות שכנראה נבעו מבעיות שבנויות כחוד המערכת.

טוב יהיה אם מר ליאור יתאר קודם כל את המבנה של הארגון ויעמוד על ההתפתחות ההיסטורית מאז דוח סלמן, ואולי יוכל גם להגיד מה חסר כמבנה ומה היה משנה אילו יכול היה לארגן את הנושא מחדש.

הינ"ר י. הורביץ: אני מציע שלא נחזור לעסוק במכלול בעיות האנרגיה בארץ. חבר הכנסת חריש מציע לדון בענין חיפוש נפט בעבר, שיטות עבודה ותכניות לעתיד, כאשר הדגש הוא על המערכת הארגונית ולא על הביצוע עצמו.

י. ליאור: כמה דברים לרהע. בשנה האחרונה קדחו בארצות-הברית 35-36 אלף חורים, מהם 7495 חורי בוחן. עד כמה שאני זוכר, בארצות הברית על 38 או 40 קידוחים יש קידוח אחד מסחרי. וכך בארצות הברית, שכבר יש לה נפט ויש לה חירבה לנפט. שם עובדים בצורה אחרת, על בסיס מסחרי. כל אחת מחברות הנפט הגדולות משקיעה בכל שנה אחוז מסוים מן הרווחים בחיפוש נפט, בעידוד הממשלה.

ד"ר א. מאשי: לפניכם שני לוחות. אפשר לראות כאן את התכנית שהצענו לפני שנה ל-75-1976 ועד מחצית 1977, ואפשר לראות את הביצוע. אני מוכרח לציין שלאחר עשרים שנה שאני עוסק במסצווע זו הפעם הראשונה שהביצוע כל כך קרוב לתכנון.

רק אחוז קטן מהתכנית לא בוצע. היו מקרים שצריכים היינו לדחות התחלת פעולה או גמר בגלל תקלות טכניות. בקידוח אשדוד נתקלנו בבעיות מיוחדות, לחצים גבוהים והתפרצות מים מלוחים וגאז בעומק של כ-1800 מטר. ניסינו להתגבר על הבעיות על ידי תוספת בוך שיצר כאילו לחץ נגדי והגענו כמעט עד 2600 מטר, שם נתקלנו בשכבה נקבובית מאד, כל הבוך "ברח" והפריצה התחדשה, לא מצאנו איזון. נתקלנו בשכבה שלא ציפינו לה. החור הזה נעזב, אבל הקידוח הביא לנו גם כמה הפתעות נעימות: מצאנו ארבע שכבות פוטנציאליות שלא היו מוכרות לנו חוץ מקידוח ברנע 1 ועזה. אחד היעדים של הקידוח היה להשיג אינפורמציה על קטעים שלא היו ידועים לנו. קיבלנו אינפורמציה מעודדת מאד ומצאנו גם סימני גאז, לא בכמות מסחרית, אבל סימנים שנותנים אינדיקציה להמשיך לחפש. דברים דומים היו גם במספר קידוחים אחרים, בהר הילל, בצפון מזרח סיני, ובכפר דרום.

הקטע שהיה מיועד לשנה זו ולשנה הבאה הוא כבר לפי התכנית החדשה, והוא השתנה בעמכות אינפורמציה שמיבלנו. בשנת 1975 סדחנו 7 קידוחים, וזה מספר גדול מאד בהשוואה למה שעשינו עד כה. להתארגן ולעבור מקידוח אחד או שניים לשבעה קידוחים בשנה זה צעד גדול מאד, והתכנית היא להרחיב עוד יותר. עדיין לא מדברים על קידוח שמתכננים לעומק 6 ק"מ ולא מדברים על קידוחים בים, שהם פרשה נפרדת. בשנת 1975 סדחנו: 1. חצרים, דרומית מערבית לנאר שבע; 2. כפר דרום, דרומית לעזה; 3. אשדוד; 4. בת ים, קידוח קטן של חברה אנגלית; 5. לוד, שם עדיין מודחים; 6. אזור ים המלח; 7. הר הילל.

הי"ר י. הורניץ: פרט לאשרוד לא היו סימנים לנפט?

ד"ר א. מאשי: בלוד היו סימנים לנפט וגאז, אבל יש בעיה של מים ארטזיים והחלטנו לעשות את האבחנות אחרי שנוריד צנור ולא תהיה סכנה של התמוטטות.

חברת סונול קדחה ביגור והגיעה לעומק 2600 מטר, נתקלה בפורמציה וולקנית וצריך היה להפסיק את הקידוח.

י. שפרי: כמה בממוצע עולה קידוח?

י. ליאור: כשהייתי בישיבת הוועדה בפעם הקודמת אמרתי שהפעולה נעשית על ידי מכונה וחצי. במשך השנה החזרנו לפעילות חמש מכונות. רכשנו ציוד, היינו נאלצים לחדש מערכות בוך וצנורות. יש לנו היום 2 מכונות סופר עד עומק 4500 מטר, שתי מכונות עד 4000 מטר, מכונה אחת קטנה יותר. מאז חידוש הפעילות סדחנו כ-10 קידוחים, כולל הקידוח של סונול והקידוח נבתיים.

יום מידוח הוא יקר מאד. יום קידוח של מכונה רגילה, עם חומרים, עולה בערך 50 אלף לירות.

היו"ר י. הרביץ: האם צוות ישראלי עולה יותר מצוות זר?

י. ליאור: יש צוות זר שעובד בדרום סיני, כל קודח מקבל 250 דולר ליום. ההספק מושפע מבעיות טכניות. ההספק של צוות זר גדול משל צוות ישראלי. השנה קלטנו מאה עובדים כדי להפעיל מכונות.

ע. הדר (הרביץ): נאמר לנו שצוות זר הוא הרבה יותר זול ליחידת תוצרת.

י. ליאור: אני חושב שצוות זר הוא יקר מצוות ישראלי, אם הוא עולה 4000 דולר ליום, וצוות שלנו בערך חצי מזה -

היו"ר י. הרביץ: אמרו לנו שההספק של צוות ישראלי הוא רבע משל צוות זר.

י. ליאור: אנחנו עושים בענין זה מחקר יותר מדויק. היתה בדיקה אחת ביורם 1, אבל שם נכנסו לסדיחה בנתונים מיוחדים. אני מניח שבאותו מקום גם צוות ישראלי היה עושה בערך אותה עבודה. כשנעמוד לפני קידוח חדש עם צוות זה נוכל לקבל נתונים מדויקים יותר. האיש שהופיע כאן הביא נתונים מעבודה שנעשתה בנתיבי נפט בחידוש באר.

ד"ר א. משאי: הרבה תלוי בתנאי הידוח. באשדוד היה קטע אחד שבשנוע מדחו אלף מטרים, ובהילל היה קטע שבשנוע קדחו רק 45 מטרים.

ע. הדר (הרביץ): לא מדובר במטרים.

פרופ. א. גינצבורג: קל לעמוד עם סטופר ביד ולמדוד כמה זמן לוקח לחבר שטנגות, ואני לא מאמין שצוות קנדי עושה זאת הרבה יותר מהר מאשר צוות ישראלי. אבל זה רק חלק קטן בעבודת הקידוח, החלק הגדול הוא טחינת סלע. אני לא מסיל ספק בכך שצוות זר הוא יותר מיומן ומספיק יותר; אבל אני לא מאמין שהוא עושה אותה עבודה ברבע זמן משעושה צוות ישראלי.

היו"ר י. הרביץ: לוועדה נמסר כי התפוקה של הצוות הקנדי היא פי 4 משל עובדים של לפידות. ביקשתי מהמכון לפריון העבודה לבדוק את הענין. הכוונה היא לא לרוץ ולהעסיק יותר קנדים, אלא להסיק מסקנות וללמוד מהנסיון.

י. ליאור: המכונה לעומק גדול תעלה 6 מיליון דולר, ואני שמח שלא הבאנו אותה קודם. אמנם יש פרוספקטים ורעיונות, אבל זה יקר מאד לתרגם אותם לעבודה. שנת עבודה של מכונה כזאת תעלה 50 מיליון לירות. יפעילו אותה 18 אמריקאים. שלחנו 5 ישראלים ללמוד את המכונה בארצות הברית. מכונה זו מיועדת לקדוח באזור חלץ 10 חודשים או שנה כהידוח אחד. ד"ר קאשי והמהנדס הראשי של החברה נסעו לראות מה נעשה באוסטרליה, שם התחילו בהידוח לעומק 7 ק"מ. ראינו שהענין אינו פשוט והחלטנו שעד שאנשים שלנו וילמדו את המקצוע, הפעלת המכונה תהיה כידי צוות אמריקאי מובחר. מיבלנו אישור של משרד העבודה. המכונה תגיע ארצה במרץ, ואנחנו רוצים שתיסע ישר להידוח.

ע. הדר (הורביץ): קידוח יעלה 50 מיליון לירות

י. ליאור: 50-40 מיליון לירות לקידוח 6.5 - 7 ק"מ במשך 10 - 12 חודשים.

י. יודין: מה הסיכויים בעומק גדול?

ד"ר א. סאשי: הכוונה היא לבדוק את הקומה התחתונה, שלא מכירים אותה בכלל. מכירים את הפורמציות בארצות שכנות, בסוריה, שם ספיכים הרבה נפט.

י. ליאור: הגענו לעבודה סיסמית סופית ועכשיו מפענחים אותה. מנהלים משא ומתן עם אניה שתחיל לקדוח כיוני בים התיכון. מידום בים עולה 50 אלף דולר ליום, בים הצפוני עולה מידוח 70 אלף דולר. הקידוחים בים יקרים מאד ולפיכך חיפשו ציוד מתאים. היו הצעות שונות, עכשיו מדובר על אניה שעבדה באוסטרליה. כל הצוות יהיה זר. מכינים באשדוד מקום לכל הלוגיסטיקה, שהיא יקרה מאד. כל צעד לא נכון פרושו בזבוז של 50 אלף דולר ביום.

אם מדובר על אניה שתעלה בשנה 16 - 18 מיליון דולר, סכונה עמוקה - 50 מיליון לירות, ועוד ארבע סכונות - הרי זה סלמד משהו על התמציב.

היו"ר י. הורביץ: מה הקשר שלכם לנתיבי נפט?

י. ליאור: נתיבי נפט חוסל. בדרום סיני התארגנו כמינהלת פרויקט, והיא כפופה לחברת הנפט הלאומית. עשינו קידוח אחד ביורם 1, שם האזור הוא אזור של נפט. הקידוח שתכננו לא היה מהפרוספקטים המעניינים ביותר, והתגלה נפט. בשלב זה בודקים את המבנה. הנפט הוא מהסוגים הכבדים, אפשר להפיק מכאן 10-11 קוב ליום, כ-70-80 חבריות, וזה מעט מאד. אם נגיע למסקנה שהמבנה הוא גדול, 2000 מטרים, צריך יהיה לקחת מכונה קטנה יותר ולעשות כמה קידוחים ויכול להיות שאז נפתח את האזור כולו ואפשר יהיה לשאוב. (ע. הדר: 10 קוב כדאי להפיק?) לא.

התכנית שלנו היא ללכת לים ולקידוח אלכסוני. אני מסווה שבפנרואר ניגש לעבוד בתנופה בכמה פרויקטים רציניים. עדיין יש הרבה בעיות, ביחסתי מפרופ. גינזבורג לבדוק אותן. כל קידוח נותן אינפורמציה נוספת ומשנה את הנתונים. אין בארץ אזור שאפשר להגיד שאין בו בכלל נפט.

היו"ר י. הורביץ: התייאשו סרמאלה? האם קודחים מעבר לקו הירוק או שיש עדיפות למסומות שנתחומי הסו הירוק?

פרופ. א. גינזבורג: רמאלה אף פעם לא היתה אמורה להיות קידוח מפיק נפט, זהו קידוח לאינפורמציה שתעזור בתכנון קידוח עמוק בסקום אחר. נותנים עדיפות לאזורים שיש להם עדיפות גיאולוגית. ליהודה ושומרון אין עדיפות גיאולוגית.

כשהיינו בפעם הקודמת בוועדה, דיברנו בלשון עתיד. היום אפשר לדבר על דברים יותר קונקרטיים. שיטת וינרוסיז כבר פועלת. יש שני צוותים, אחד של המכון הגיאופיסי, שעבר מחלות ילדות ופועל בצורה מסודרת, וצוות שני אמריקאי פועל באזור אחר.

הנאתי לדוגמה חתך אחד. בעבר קיבלנו החזרות עד עומק מוגבל - 2 - 2.5 מ"מ. אי אפשר לפתח פרויקטים בשכבות יותר עמוקות אלא אם יודעים את הקרמיק. במשך 3 - 4 השנים האחרונות היה מחסום. בסופו של דבר הציווד נמצא פה ומקבלים אינפורמציה לעומק גדול יותר בשני ק"מ. ביחד עם האינפורמציה שמתקבלת מקידוחים, יש תמונה יותר מקפת. קידוח אשדוד נקדח על פי לקחים מכפר דרום. היתרון הגדול שיש לנו היום לעומת הקידוח באשדוד הוא שאין מגבלות מעשיות בתכנון מהלך החיפושים, זה דבר חשוב מאד שלא היה בעבר. יש מי שמארגן ומפנה את הדרך, ולאנשי המקצוע יש דרך פתוחה.

בחודשים האחרונים עשינו סקר מקיף במדף היבשה, סקר סיסמי. עיבוד הסקר הסתיים, עכשיו אנחנו בתהליך פענוח ומעריכים שעד סוף פברואר תהיה לנו תמונה מקפת של מדף יבשה ומים קצת יותר עמוקים. בים העבודה הסיסמית היא זולה ויעילה, אפשר לקבל הרבה אינפורמציה, ואחר כך ללכת לתכנית קידוח שהיא יקרה וממושכת. ביבשה היו קשיים בהשגת אינפורמציה. היום נפתרו רוב הבעיות. הספק שני הצוותים מניח את הדעת. הצוות האמריקאי מספיק יותר מהישראלי גם בגלל התנאים האובייקטיביים באזור שבו עובדים. אני מניח שבתנאים שווים ההספק של הצוות האמריקאי גדול ב-20% משל הישראלי - מחיר ליחידת עומק - בגלל בעיות של יחסי עבודה, מוסר עבודה, ותק וכו'. צוות אחד עובד בצפון מזרח סיני. בחצי השנה הקרובה יעבוד כסמך ראשוני, אחר כך יגש לפרוט מבנים שהתגלו במהלך העבודה.

אנחנו נמצאים במצב יותר טוב מאשר בעבר, עדיין המחדשים נגררים אחרינו, אבל איננו מצליחים לספק די מימצאים סיסמיים לצוותי תכנון גיאולוגיים וצריך להשמר שלא לחזור למצב שהיה.

הי"ר י. הורביץ: מה עשו כל השנים?

פרופ. א. גינזבורג: לא היתה מדיניות חיפושים, לא היה תקציב לטווח ארוך, דברים עלו וירדו מהיום למחר, לא היו די אמצעים לא לקידוח ולא לסקרים מוקדמים. עברו שלוש שנים מהמלצה על רכישת ציוד לוויכרוסייז ועד שהציווד הגיע.

ד"ר א. קאשי: שבעת הקידוחים שקדחנו הם פרי של עבודות קודמות.

פרופ. א. גינזבורג: אנחנו שוקלים עכשיו הגברת קצב העבודה על ידי הוספת צוות, כדי שתהיה בחירה מתוך הרבה פרוספקטים. במקביל יש שימוש בשיטות נוספות, כמו שיטה מגנטולורגית, שחלק לא מבוטל ממנה הוא פיתוח ישראלי. אנחנו עומדים בעיצומה של תכנית מאד נרחבת, שעולה 2.5 מיליון דולר, למחקרים סיסמיים. בשלב זה היא מניבה פירות ראויים. כדי להגיע למצבור גדול יותר של אינפורמציה דרושה עבודה של שני צוותים במשך שנתיים או שלושה צוותים במשך שנה וחצי, אחר כך נרד לצוות אחד.

הי"ר י. הורביץ: יש בוודאי תנאים מסוימים לקבלת זכיון. מה קורה אם אני מקבל זכיון ואחר כך איני עושה דבר, או עובד בעצלתיים?

י. ליאור: חבר הכנסת חריש ביקש לחדד את שאלת ההתארגנות. שר האוצר עושה כמיטב יכולתו כדי לעזור לנו בעניין זה.

היו"ר י. הורביץ: גם לפני שנה אמרת שאין בעיה תקציבית.

י. ליאור: לא התקציב הוא הבעיה. אני עצמי נזהר בהוצאת כספים.

לאחר כל ההמלצות והשיפורים, יש לנו היום ארגון שעובד. עדיין יש הפרדה בין חלק שכפוף לאוצר, שנחון לאחריות מיניסטריאלית של האוצר וחלק שבאחריות משרד המסחר והתעשייה. אני מתעלם מהפרדה זו.

חוק הנפט שנקבע ב-1952 היה מבוסס על הנחה שיבואו משקיעים, ולא ניתנו תקציבים ישירים לחברות המחפשות. כיום אנחנו גורם ממריץ ומפעיל. חנ"ה היא החברה המרכזית שמחפשת נפט, לפידות ונפטא - החסה הקבלנית.

היו"ר י. הורביץ: כמה עובדים בנפטא ולפידות? האם ההכנסה מכסה את ההוצאות על העובדים?

י. ליאור: כן. עובדים 350 - 400 איש, הם עולים 12 - 15 מיליון לירות.

היו"ר י. הורביץ: כמה נפט שואבים בחלץ?

י. ליאור: 750 חביות ביום - 100 טון ביום, 36,500 טון בשנה. ההכנסה מנפט היא יותר מ-11 מיליון בשנה. לפידות היא גם חברה לקידוחים. ביחידת הקידוחים יש 220 איש. בזוהר כעשרים איש עוסקים בהפקה. צריך להפריד בין הפקה וקידוח. נפטא עצמה הא חברה מכניסה. 50 - 60 איש עובדים בהפקה של נפט וגז.

השנה הקמנו את מועצת הנפט, שבראשה עומד מנחם קנטור, נציג המים. במועצה 9 חברים, 4 עובדי מדינה ו-5 אנשי ציבור: פלג חמיר נציג התעשיינים, בלומנטל מכור, כוכבא נציג ההתיישבות, קחוטו יועץ משפטי של האוצר, דוד בועז מאגף התקציבים באוצר, עו"ד קירשנר נציג ציבור.

מנהל ענייני הנפט צריך לפקח על חוק הנפט, תמלוגים, רשיונות, דו חות. זכיונות מאשרת מועצת הנפט. כל בקשה של זכיון עוברת בדיקה מוקדמת והאישור ניתן רק אם משוכנעים שהכוונה היא לעבוד באופן רציני. אם לא עובדים כפי שהתחייבו, מאבדים את הזכיון.

היו"ר י. הורביץ: האם אין בעלי זכיון ותיקים, שלא עושים שום דבר?

י. ליאור: לא. בצפון הארץ פועלת קבוצה של סונול, שאחריה עומדת בלקו. לפדרמן אין זכיון. לגרמנים אין זכיון, הם מסרו את הכסף לממשלה. סונול השקיעה השנה מיליון דולר. סטנברג שקדח בבת ים קיבל משבצת קטנה, ואם לא יקדח עוד חור באזור יאבד את הזכיון. הזכיון של סונול הוא מגעש עד נהריה, פסל, לאורך החוף. הם עבדו ומתכוונים לעבוד. בקבוצה זו יש לממשלה 25.5%.

היו"ר י. הורביץ: סונול עושה שני קידוחים. זהו חבל ארץ גדול, יכול מחר לבוא משקיע שמוכן לקדוח 5 קידוחים בשנה.

האם הידים קשורות?

י. ליאור: אם בעל הזכיון עומד בהתחייבויות העבודה, אפשר רק להציע להכנס אתו לשותפות. אבל אין כל כך הרבה קופצים שמוכנים להשקיע כסף ויש להם רעיונות. כל משקיע פרטי שוקל אלף פעמים כל צעד. באמצע הארץ יש זכיון לפז ביחד עם חנ"ה.

ע. הדר (הורביץ): אם יש לקבוצה 70%, האם המשמעות היא ש-70% מהתמורה ילכו לכיסה, כולל מטבע זר?

י. ליאור:

לפי חוק הנפט, משלמים מהחבית הראשונה 12.5% חמלוגים, מהחבית השניה משלמים הכנסה. בסך הכל משלמים 40% מיד על כל חבית. יש סעיף 33 בחוק הנפט שאוסר למכור נפט לחוץ לארץ, כל הנפט נשאר פה ונמכר לפי המחיר שאנחנו קובעים. הוא לא יכול להוציא דולרים.

ע. הדר (הורביץ):

אבל הוא יכול לקחת את התמורה ולהוציא דולרים.

י. ליאור:

אנחנו נמצאים במשפחה טובה. עד שאנגליה לא מצאה נפט בים הצפוני, היה בה חוק נפט ליברלי מאד. האנגלים וגם הנורווגים שינו את חוק הנפט. כשנמצא אצלנו נפט, נמצא את הדרך לפתור בעיות אלו.

הארגון החדש התחיל לעבוד בפברואר 1975. צריך לשנות הרגלים ועיוותים שנוצרו במשך שנים. יש עוד הרבה לעשות, אבל המסגרת מאפשרת לנו לתאם ידע, שיטות עבודה, תקציבים. הוא נותן יותר תאום, שליטה וביצוע מעודכן. כמובן שאין גבול לשיפור, אבל המצב יותר טוב משהיה בעבר.

אשר לתקציבים, בלי המכונה הגדולה נגיע ל-100 - 120 מיליון לירות, זה כולל עבודה סיסמית, עבודת קידוח, הפעלת מכונות, בלי דרום סיני. הצלחנו כבר השנה לגייס 30 מיליון לירות כהשתתפות בקידוחים. 7 מיליון מארקים נתן פדרמן, שאין לו זכיון אלא נכנס בשותפות לקבוצת קידוח ועבודה סיסמית. 3 מיליון מארק קיבלנו לפני חודש ועוד 4 מיליון ישלמו במרץ. עכשיו מנהלים משא ומתן על עוד 4.5 מיליון מארק, גיוס הכספים הוא חמיד בסוף השנה ואז צריך לתת אישורים על עבודה שעשינו במשך השנה.

היו"ר י. הורביץ:

יש יתרונות כספיים למשקיע בולק?

י. ליאור:

מקבלים מאתנו הלוואה ומשקיעים בחיפושי נפט. גם בקנדה עשינו עיסקה כזאת. המשקיע הקטן פטור ממס הכנסה. יתכן שהשנה נגייס 11.5 מיליון מארק. יש חברה אמריקאית שהשקיעה עד היום 5 מיליון לירות. עד עכשיו הושקעו יותר מ-30 מיליון מתוך 120 מיליון לירות.

כתוצאה מן הפעילות שלנו יש התעוררות כללית בעולם, יש ביקורים, יש אנשים שמעניינים בהשקעות של מיליון או חצי מיליון דולר בחיפושי נפט, חושבים להקים קבוצות. גם הבונדס נכנסו לתחום האנרגיה. באים הנה מומחים שונים, המעגלים מתרחבים. פעם ראשונה נכנסה לענין קבוצה של אמריקאים לא יהודים, גם זה מכה גלים. הם פתחו פה משרד, יש להם 6 עובדים מקומיים, מביאים הנה מומחים שלהם. פעילות גוררת פעילות.

בתקציב בוקצבו לנושא זה 250 מיליון לירות. זהו סכום נכבד. לפעמים אינני ישן בלילות כשאני חושב על ההוצאות הגדולות. אילו מצאנו נפט מיד, כמובן שהיה יותר קל. זו משימה קשה מאד, והיא דורשת גם זהירות רבה וגם חנופה.

היו"ר י. הורביץ:

אני מציע שנשמע בישיבה זו את השאלות של חבר-הכנסת חריש, ויתר השאלות והתשובות נשאיר

לישיבה הבאה.

מ. חריש:

אני מבקש לשמוע בישיבה הבאה בצורה יותר מפורטת על הסמכויות ותהליך קבלת ההחלטות. שמעתי שיש רצון טוב וכלי המלצה שלכם לא נותנים זכיון. אם מועצת הנפט השתכנעה שיש לתת למישהו זכיון באזור מסוים של הארץ, לא על פי תכנית החיפושים שלכם, היא יכולה לעשות זאת?

י. ליאור: המועצה רק ממליצה לפני שר האוצר. אני יכול להגיד לשר שאני חולק על ההמלצה.

מ. חריש: האם מבחינה זו אין מועצת הנפט בגדר כפילות? האם יש לה תפקיד?

י. ליאור: באיראן יש חברה לאומית שמייצגת את כל העיסקות, יש לה זכוונות, רשיונות, היא מוכרת והיא קונה. אם רוצים ללכת בדרך זו, צריך לשנות את כל המבנה.

היה דיון במועצת הנפט. אני יושב במועצת הנפט לא כחבר אלא כיועץ. אנחנו חיים במדינת ישראל, מעונינים שיבואו משקיעים, אם ניקח את כל הזכוונות וניתן אותם בידי גורם אחד, יחשבו המשקיעים שהכל ביד אחת ואי אפשר לקבל שום דבר. מה שטוב לאיראן שכבר מצאה נפט עדיין לא טוב בשבילנו. לאנגליה יש נפט, והיום היא מעבירה את כל הפעילות לחברה הלאומית. בארץ שמעונינת למשוך משקיעים לא טוב שהכל יהיה בידי חברה ממשלתית או בשליטה ממשלתית בלי שיהיה גוף בלתי תלוי.

מ. חריש: עברת באלגנטיות על הבעיה של סמכות מיניסטריאלית כפולה ומפוצלת. כיצד נעשה תהליך קבלת ההחלטות? מהו הקשר שלכם לשני משרדי הממשלה? למי פונים? איך מתקבלת ההחלטה? איזה סוגי ויכוחים מתעוררים בתחום זה?

לפי איזה שיקולים סונול קיבלה זכיון בצפון ופז באזור אחר? אני זוכר שבדו"ח ג'ניזבורג היתה חלוקה לפי סדר עדיפויות. האם זה הבסיס לקבלת החלטות?

עדיין לא דיברנו על חקיקה. אשאר את השאלות בנושא זה לישיבה הבאה. אני רוצה לדעת מה דעתכם על השינויים הדרושים בחוק הנפט, ומה הפשרות שעושים בגלל החקיקה הקיימת.

מזמינים ציוד בקנה מידה גדול מאד. מהו תהליך קבלת ההחלטות בענין זה? איך אתם בודקים את עצמכם? בדו"ח. מבקר המדינה על לפידות היה בקורת קשה בנושא הציוד.

כיצד מכינים צוותי עובדים? האם יש תכנון שיטתי? למה רוצים להגיע בצוות ישראלי? מה הקשיים שישנם? מדוע יש עדיין שני גופים - לפידות ונפטא?

י. יודין: האם לפי מיטב הכרתכם המחקר הקודם לקידוח עומד אצלנו על הגובה? האם הושקעו בזה סכומים מתאימים? האם גויס כל הכח המדעי וכל ההישגים המדעיים העומדים לרשותנו או לרשות ארצות אחרות?

ע. הדר (הורביץ): ב"דיעות אחרונות" פורסמה ידיעה שלא צריכה היתה להתפרסם. מה אפשר לעשות כדי למנוע פרסומים אסורים ומזיקים בכלי התקשורת?

מ. דרובלס: 250 מיליון לירות הם סכום נכבד. אילו אפשר היה להקציב מיליארד, מה יכלו להיות התוצאות?

י. ליאור: לא אקח מיליארד.

היו"ר י. הורביץ: 250 מיליון לירות זה הרבה כסף. אנחנו מבקשים מכס לנהוג בועדה בגלוי לב גמור, כי אנחנו מתכוונים לחדור לעומק. אנחנו מבקשים לשמוע את דבריכם והערות הבקורת שלהם בישיבה הבאה.

הישיבה ננעלה בשעה 15.00.